

Bybanen AS

Rapportering offentlige anskaffelser 2024

for offentlig sektor

bybanen
BERGEN LIGHT RAIL

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger stor innkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltning av felleskapets ressurser skal offentlige virksomheter gå foran og ha et sirkulært og bærekraftig forbruk, og etterspørre varer og tjenester som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i både egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Den nye åpenhetsloven (Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold) gir offentlig sektor et enklere arbeid med å ettergå at leverandører etterlever de forpliktelser som følger av anskaffelseslovens §5 om å respektere menneskerettighetene. Et annet viktig verktøy for oppdragsgivere i leverandøroppfølgingen er det oppdaterte nasjonale kontraktsvilkåret for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter, som er utarbeidet av Etisk handel Norge og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Kontraktsvilkåret stiller krav til leverandørers aktsomhetsvurderinger i tråd med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Medlemmer i Etisk handel Norge bruker sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel og bærekraftig forretningspraksis. Medlemmene er forpliktet til å jobbe aktivt for å ivareta mennesker, samfunn, miljø og dyrevelferd gjennom aktsomhetsvurderinger. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig og bærekraftig handel og konkurranse på like vilkår mellom leverandører, der grunnleggende menneskerettigheter er en viktig komponent på lik linje med pris, miljø, klima, kvalitet og leveringssikkerhet. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at bare seriøse leverandører tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene og tjenestene får grunnleggende menneskerettigheter oppfylt og at produksjonen ikke skader miljø, klima eller bidrar til korrupsjon.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel og aktsomhetsvurderinger på et definert basisnivå. Vedlagte rapport gjelder våre medlemmer i offentlig sektor som ikke er omfattet av åpenhetsloven og rapporten er offentlig tilgjengelig og kan lastes ned fra våre nettsider www.etiskhandel.no. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet i arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

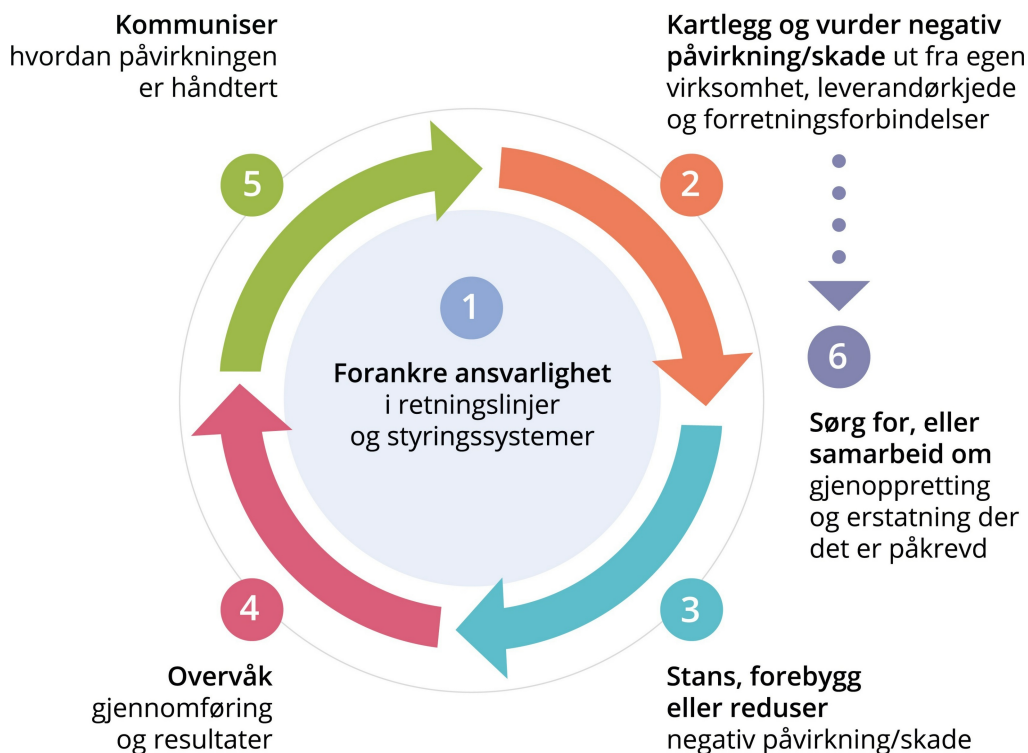

Heidi Furustøl

Daglig leder

Etisk handel Norge

Rapportering på aktsomhetsvurderinger med hensyn til mennesker, dyr, samfunn og miljø

Årsrapporten er bygget rundt FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Modellen har seks trinn som beskriver hvordan virksomheter kan jobbe for mer ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis. Å være god på aktsomhetsvurderinger utelukker ikke at en virksomhet har negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, men at virksomheten er åpen og ærlig om utfordringer og håndterer dette på best mulig måte i samråd med sine interessenter. Metoden for aktsomhetsvurderinger er godt egnet til å bistå virksomheter til å opptre ansvarlig gjennom å kartlegge og håndtere risiko for negative påvirkninger og skade forårsaket av egen virksomhet, i leverandørkjeden og hos forretningsforbindelser, med hensyn til grunnleggende menneskerettigheter, miljø og korrupsjon. Det vil, basert på hvor i leverandørkjeden en virksomhet befinner seg, naturlig være ulik grad av delaktighet innenfor de ulike trinnene, men enhver virksomhet har plikt til å utøve ansvarlighet innenfor de ulike trinnene. Ansvarlighet i denne forbindelse for offentlig sektor baseres i stor grad på virksomhetens egen forankring, systemer og rutiner, egne vurderinger i forhold til risiko (basert på anerkjente kilder og egen kompetanse/erfaring), oppfølging av leverandør/kontrakt, kommunikasjon med berørte parter og samarbeid/bidra/påse sammen med leverandør om forbedringer/avvikshåndtering. Alle medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet på prinsipperklæringen om bærekraftig forretningspraksis med bruk av aktsomhetsvurderinger. Offentlige oppdragsgivere/virksomheter forplikter seg til å arbeide aktivt for samme mål innenfor det handlingsrommet loven til enhver tillater. I henhold til første pilar i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) har det offentlige et juridisk ansvar for å beskytte menneskerettighetene gjennom å utføre aktsomhetsvurderinger både i egne organer, i eierskap og i offentlige anskaffelser.

Denne årsrapporten er delt inn i kapitler basert på OECDs aktsomhetsvurderingsmodell, samt hensyntar de fire fasene av anskaffelsesprosessen for offentlig sektor. Anskaffelsesprosessen består av; 1. forankring, 2. planlegging, 3. gjennomføring og 4. oppfølging. De fire fasene er beskrevet i parentes i innholdsfortegnelsen under de seks trinnene i OECDs aktsomhetsmodell.

Forord fra virksomhetsleder

Bybanen i Bergen er en suksesshistorie. Som ryggraden i kollektivsystemet i Bergen velger stadig flere banen som sitt primære transportmiddel, hvilket igjen har ført til jevn vekst siden oppstarten i 2010. Samtidig kan passasjerne stole på at banen er presis og pålitelig. Med kvalitetstall i verdensklasse og stadig økende passasjertall er Bybanen et viktig og velfungerende miljøtiltak i Bergen.

Som et offentlig selskap med et viktig samfunnsoppdrag, har vi et stort ansvar. Vi har klare forpliktelser overfor mennesker, samfunnet og miljøet. Flere av disse forpliktelsene er lovregulerte, men i vårt bærekraftsarbeid har vi i Bybanen AS alltid hatt en ambisjon om å strekke oss enda lenger. **FNs bærekraftsmål nr. 11 – Bærekraftige byer og lokalsamfunn** – er vår ledestjerne, og våre forpliktelser for å nå dette målet er innarbeidet i våre strategier og handlingsplaner.

Som leverandør av en kritisk samfunnstjeneste er vi også en betydelig innkjøper av tjenester, både nasjonalt og internasjonalt. Dette gir oss en unik mulighet til å påvirke leverandørmarkedet gjennom de forventningene vi kommuniserer og kravene vi stiller. Spesielt gjelder dette vår forpliktelse til å fremme respekt for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, både i vår egen organisasjon, nasjonalt og internasjonalt. For å styrke vårt arbeid med aktsomhetsvurderinger og sosial bærekraft har vi meldt oss inn i flere nettverk, som blant annet Future Proof og Etisk handel Norge. Dette gir oss verdifulle verktøy for samarbeid med andre aktører, samtidig som det gir oss et viktig grunnlag for kontinuerlig forbedring – særlig knyttet til våre forpliktelser overfor mennesker og samfunn. Bybanen AS jobber kontinuerlig med å styrke rutiner og prosesser for å møte de stadig strengere kravene i åpenhetsloven og regelverket for offentlige anskaffelser.

" Vår visjon er å være Europas mest bærekraftige banesystem. Det betyr ikke bare å redusere utslipp, men også jobbe for rettferdige arbeidsforhold og ansvarlige innkjøp – fordi bærekraft handler om mer enn miljø "

Geir Østerfeldt
Administrerende direktør

Bybanen AS

Det fremgår av åpenhetsloven § 5 at virksomheter omfattet av åpenhetsloven har plikt til å offentliggjøre en redegjørelse for aktsomhetsvurderinger de har gjort i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (jf. §4).

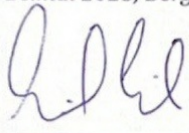
Styret i Bybanen AS bekrefter med dette å ha mottatt og lest innholdet i dette dokumentet som også danner grunnlaget for vår redegjørelse:

Aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis

Redegjørelse rapporteringsåret 2024

Bybanen AS

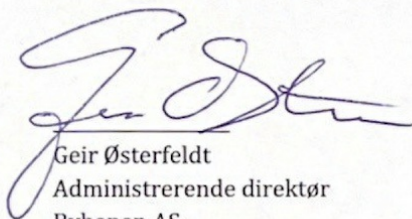
16.mai 2025, Bergen

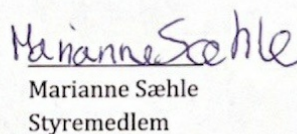
Emil Eike
Styreleder

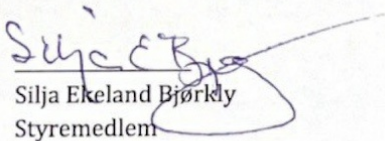
Astrid Sørensen
Styrets nestleder

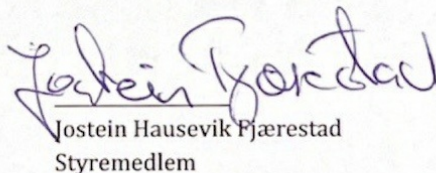
Geir Østerfeldt
Administrerende direktør
Bybanen AS

Marianne Sæhle
Styremedlem

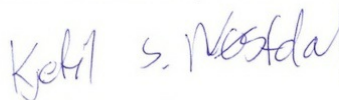
Silja Ekeland Bjørkly
Styremedlem

Jostein Hausevik Fjærestad
Styremedlem

Oda Bjørkan
Styremedlem

Kjetil Storum Nøstdal
Styremedlem

16.05.2025

Nøkkelinformasjon om virksomheten og leverandørkjeden

Nøkkelinformasjon om virksomheten

Navn på virksomheten

Bybanen AS

Adresse hovedkontor

Kokstadflaten 59, 5257 Kokstad

Antall ansatte

47

Navn, tittel og tlf.nr. for kontaktperson for rapporten

Catharina Dang, bærekraftsansvarlig, 98625192

E-post adresse for kontaktperson for rapporten

catharina.dang@bybanen.no

Beskrivelse av virksomhetens struktur

Bybanen AS er heleid av Vestland Fylkeskommune og har ansvaret for passasjertransport, samt forvaltning og vedlikehold av anlegg som er eid av fylkeskommunen. Bybanen AS sine ansvarsområder er 1) Anskaffelse, drift og vedlikehold av vogner, 2) drift og vedlikehold av baneinfrastruktur og trolleyinfrastruktur, 3) Levering av operatørtjenester ved Skyss.

Bybanen AS er organisert som et AS for å plassere et entydig ansvar for sikkerhet, som krav i jernbaneforskriften, og bestemmer selv hvilke tjenester som settes ut til underleverandører. Styret i Bybanen AS består av seks styremedlemmer med bakgrunn fra offentlig og privat sektor. Øvrig organisasjon er organisert med administrerende direktør øverst, etterfulgt av følgende avdelinger:

- Administrasjon, støttefunksjoner ut til øvrig organisasjon (Økonomi, juridisk, HR, IT, bærekraft)
- Sikkerhet og teknikk
- Passasjertransport
- Infrastruktur bestående av fagområdene spor, signal/tele og kontaktledning.

Bybanen AS har per i dag følgende infrastruktur og vognmateriell:

- 19,9 km dobbeltspor mellom Bergen sentrum (Byparken) og Flesland flyplass, linje 1, og 8.83 km dobbeltspor mellom sentrum (Kaigaten) og Fyllingsdalen, linje 2
 - 27 holdeplasser (linje 1) og 9 holdeplasser (linje 2), inkluderte installasjoner/møblering
 - Strømforsyning (kontaktledning og likeretterstasjoner)
 - Overvåkingssystemer
 - 34 sporvogner
 - Driftskjøretøy
-

Informasjon om anskaffelser/avtaler

Samlet verdi innkjøp av varer og tjenester i rapporteringsåret (NOK)

95 386 301

Totalt antall aktive anskaffelser/avtaler i rapporteringsåret

203

Oppgi antall avtaler hvor det har vært gjennomført kontraktsoppfølging under rapporteringsåret

4

Mål og fremdrift

MÅL OG FREMDRIFT I RAPPORTERINGSÅRET

1

Mål: Øke kompetanse om aktsomhetsvurderinger i praksis

Status: Gjennomført kompetanseheving internt ved deltakelse i relevante kurs og seminarer

2

Mål: Systematisere arbeidet med aktsomhetsvurderinger

Status: Startet prosess for bedre dokumentasjon og rapportering av aktsomhetsvurderinger

3

Mål: Styrke oppfølgingen av leverandører for å sikre etterlevelse av etiske og sosiale krav

Status: Gjennomført revisjoner og oppfølging av prioriterte leverandører innen bygg og anlegg og IKT-anskaffelser

MÅL FOR KOMMENDE ÅR

1

Gjennomføre en oppdatert risikokartlegging med bruk av risikokartleggingsverktøy

2

Avdekke behov for opplæring relatert til aktsomhets vurderingsarbeidet og gjennomføre kompetansehevende tiltak

3

Utvikle og etablere policy i tråd med Etisk Handel Norges retningslinjer

4

Utvikle og etablere minimumskrav for leverandører i tråd med Etisk Handel Norges retningslinjer

5

Utvikle og etablere handlingsplan i tråd med Etisk Handel Norges retningslinjer

6

Utvikle og etablere strategi i tråd med Etisk Handel Norges retningslinjer

1

Forankring av ansvarlighet i virksomheten

Forankring av bærekraft i virksomheten handler om å ha relevante strategier, planer, policy og retningslinjer for aktsomhetsvurderinger i anskaffelser som er vedtatt av ledelsen.

For en offentlig virksomhet vil det bl.a. bety å ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er risiko for brudd på slike rettigheter, i tråd med §5 i Loven om offentlige anskaffelser (LOA). Det betyr også at anskaffelsesstrategi/policy og handlingsplaner omhandler bærekraft. Sentralt i dette er virksomhetens arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det vil bla. si å ha strategier og planer for hvordan virksomheten identifiserer og håndterer virksomhetens negative påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø i hele leverandørkjeden. Gjennom å håndtere dette på en god måte bidrar virksomheten til oppnåelse av bærekraftsmålene.

Effektive styringssystemer for implementering er en forutsetning for å lykkes. Arbeidet med aktsomhetsvurderinger, og i denne forbindelse også oppfølging av leverandørenes aktsomhetsvurderinger, bør være en integrert del av virksomhetens anskaffelsesprosess. Tydelige forventninger fra toppledelsen, samt tydelig plassering av ansvar innad i virksomheten for implementering av de ulike delene av aktsomhetsvurderinger er viktig. Alle involverte må vite hva de skal gjøre. Åpenhet om forpliktelser virksomheten har til seg selv, utfordringer de står overfor og hvordan dette håndteres, er vesentlig.

1.A Forankring: Anskaffelsesstrategi/policy for egen virksomhet

1.A.1 Lenke til offentlig tilgjengelig policy for egen virksomhet

1.A.2 Hvordan er anskaffelsesstrategi/policy for egen virksomhet blitt utviklet og forankret?

Anskaffelser og oppfølging av leverandører

Bybanen AS er underlagt regelverket for offentlige anskaffelser som setter strenge krav til hvordan selskapet gjennomfører sine innkjøp. Et formål med regelverket er å sikre at anskaffelser blir foretatt på en samfunnstjenlig måte der blant annet, konkurranse, arbeidslivskriminalitet, miljø, klima og sosiale forhold blir hensyntatt. Bybanen AS gjennomfører risikovurderinger i planleggingsfasen av en anskaffelse. Dette inkluderer vurdering av markedets modenhet og mulige risikoer knyttet til menneskerettigheter og arbeidsforhold. Basert på disse vurderingene stiller vi spesifikke krav og kriterier i anbudsprosessene for å sikre at leverandørene oppfyller våre etiske og miljømessige standarder. Kontraktsvilkårene våre forplikter leverandører til å etterleve internasjonale standarder for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljøhensyn. Vi følger opp gjennom rapportering, revisjoner og dialog med leverandører.

Bybanen AS har utviklet en helhetlig tilnærming til anskaffelser som omfatter kjøp av produkter og tjenester med fokus på å fremme bærekraftig forretningspraksis. Dette arbeidet har vært ledet av juridisk avdeling og tar blant annet utgangspunkt i kravene i åpenhetsloven. For kjøp av produkter og tjenester er det utarbeidet kontraktsvilkår som stiller klare krav til leverandører og deres underleverandører. Kontraktsvilkårene skal bidra til at bærekraft er en integrert del av anskaffelsesprosessen.

Forpliktelser og innhold

1. Aktsomhetsvurderinger: Leverandører må gi informasjon for å støtte Bybanen AS i å gjennomføre aktsomhetsvurderinger i tråd med åpenhetsloven. Dette gjelder både egen virksomhet og underleverandører.
2. Plikt til å rapportere: Leverandører skal uten ugrunnet opphold rapportere endringer som kan påvirke grunnleggende menneskerettigheter eller arbeidsforhold
3. Tiltak: Bybanen AS forbeholder seg retten til å foreslå tiltak for å håndtere avdekkede risikoer.
4. Miljøkrav: Leverandører må bidra til å redusere Bybanen AS sitt miljøavtrykk og dokumentere på forespørsel fra oppdragsgiver at produksjonen overholder miljøstandarder.
5. Godkjenning av underleverandører: Strenge krav til bruk av underleverandører, inkludert forhåndsgodkjenning, for å sikre ansvarlighet i leverandørkjeden.
6. Revisjon og kontroll: Bybanen AS har rett til å gjennomføre revisjoner og stedlige kontroller for å sikre etterlevelse av kontraktsvilkårene.

Bybanen AS har per i dag ikke en egen, formalisert anskaffelsespolicy i form av et overordnet dokument. Likevel har vi etablert en rekke rutiner, retningslinjer og praksiser som samlet sett utgjør en helhetlig og ansvarlig tilnærming til anskaffelser. Vi har satt som mål å utvikle en formell anskaffelsespolicy i løpet av 2025, i tråd med krav og anbefalinger fra Etisk Handel Norge. Denne policyen vil bygge videre på eksisterende praksis, og formalisere det som i stor grad allerede er implementert i virksomheten.

Etiske retningslinjer

Bybanen AS sine etiske retningslinjer ble revidert i 2023.

Varslingsrutiner

Bybanen AS har egne rutiner og prosedyrer for varsling av kritikkverdige forhold internt i virksomheten, som er beskrevet i personalhåndboken. I tillegg er det utarbeidet rutiner for ekstern varsling. Varslingsordningen skal bidra til å avdekke og håndtere brudd på menneskerettigheter, etiske retningslinjer og andre kritikkverdige forhold på en trygg og forsvarlig måte.

1.B Forankring: Organisering, internkommunikasjon og kompetanse

1.B.1 Hvordan er arbeidet med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser for bærekraftig forretningspraksis organisert i virksomheten, og hvorfor?

Bybanen AS har i dag organisert arbeidet med aktsomhetsvurderinger under bærekraftsansvarlig, som har det overordnede ansvaret for etisk handel, rapportering til ledelsen og styret, samt opplæring i aktsomhetsvurderinger. Styret har det overordnede ansvaret for bærekraftsarbeidet og stiller krav til utførelsen av aktsomhetsvurderinger, mens juridisk avdeling har en nøkkelrolle, særlig knyttet til kontraktsvilkår- og bestemmelser. Foreløpig er det ingen formell organisering på tvers av avdelinger eller funksjoner, men arbeidet er forankret i juridiske rammer og kontraktsmessige krav.

1.B.2 Hvordan sikres det at relevante ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å arbeide med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser og følge opp dette hos leverandører?

For å sikre at ansatte har nødvendig kompetanse til å arbeide med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser, deltar Bybanen AS i relevante kurs og kompetansehevende tiltak. Vi har deltatt på flere kurs arrangert av Etisk Handel Norge for å holde oss oppdatert på beste praksis, metodikk og regelverkskrav knyttet til aktsomhetsvurderinger. I tillegg deltar Bybanen AS i ulike faglige nettverk og fora der problemstillinger knyttet til aktsomhetsvurderinger diskuteres, noe som bidrar til erfaringsutveksling og læring fra andre aktører.

Bybanen AS anerkjenner at kompetanseutvikling er avgjørende for å styrke arbeidet med aktsomhetsvurderinger, og har en ambisjon om å formalisere og systematisere opplæringen ytterligere. En viktig del av dette arbeidet vil være å kartlegge kompetansebehov hos ansatte med ansvar for anskaffelser og leverandøroppfølging, samt å utforske muligheter for intern opplæring og bevisstgjøring. Videre vil selskapet fortsette å hente inn ekstern kompetanse ved behov, både gjennom kurs og ved å delta i relevante faglige nettverk og samarbeid med Etisk Handel Norge og andre aktører.

1.C Planer og ressurser

1.C.1 Hvordan er virksomhetens forpliktelser til å respektere mennesker, dyr, samfunn og miljø forankret i virksomhetens strategier og handlingsplaner?

Bybanen AS har en tydelig forpliktelse til å respektere mennesker, samfunn, dyr og miljø. Som en offentlig aktør og leverandør av kollektivtransportinfrastruktur i Bergen, er bærekraft et sentralt prinsipp i vår virksomhet. Våre forpliktelser er integrert i strategier og handlingsplaner som sikrer ansvarlig forretningspraksis, spesielt innen anskaffelser.

Forankring i strategier og handlingsplaner

Bærekraft og ansvarlige anskaffelser er en del av Bybanen AS sin overordnede strategi, der selskapet har et mål om å sikre bærekraftig forretningspraksis i sine leverandørkjeder. I praksis skjer dette gjennom kontraktsvilkår og anskaffelsespraksis som ivaretar menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljøhensyn og dyrevelferd. Bybanen AS bygger sitt arbeid på kravene i åpenhetsloven og OECDs retningslinjer for aktsomhetsvurderinger.

Som et selskap eid av Vestland fylkeskommune er Bybanen AS forpliktet til fylkets klimamål om å bli et netto nullutslippsfylke innen 2030. Dette innebærer at klima og miljø skal være premiss for all samfunnsutvikling, inkludert kollektivtransport. Bybanen AS har utviklet en bærekraftsstrategi med en visjon om å bli det mest bærekraftige banesystemet i Europa. Strategien er tett koblet til FNs bærekraftsmål:

- Bærekraftige byer og lokalsamfunn (mål 11)
- Stoppe klimaendringene (mål 13)
- Industri, innovasjon og infrastruktur (mål 9)
- Anstendig arbeid og økonomisk vekst (mål 8)
- Ansvarlig forbruk og produksjon (mål 12)
- Mindre ulikhet (mål 10)
- Samarbeid for å nå målene (mål 17)

Ressurser, kompetanseutvikling og bransjesamarbeid

Bybanen AS anerkjenner viktigheten av tilstrekkelige ressurser for å sikre en ansvarlig og bærekraftig anskaffelsespraksis. Vi investerer i systemer og rutiner for systematiske aktsomhetsvurderinger og oppfølging av leverandører i tråd med OECDs modell for aktsomhetsvurderinger. Selskapet er medlem hos Etisk Handel Norge og deltatt på kurs i regi av dem, samt deltatt i relevante faglige nettverk for å styrke kompetansen innen etisk handel, menneskerettigheter og miljøstandarder.

Bybanen AS har ikke utviklet en ferdig handlingsplan for arbeidet med aktsomhetsvurderinger, men vi har satt oss et mål om å utvikle en slik plan i 2025. Handlingsplanen vil være et operativt verktøy som skal bidra til at vi jobber strukturert med forbedringer over tid.

1.D Forankring: Partnerskap og samarbeid med leverandører

1.D.1 Hvordan tydeliggjør virksomheten viktigheten av ansvarlighet og bærekraft i møte med leverandørkjeden?

Bybanen AS tydeliggjør viktigheten av ansvarlighet og bærekraft i leverandørkjeden gjennom klare krav og forventninger til leverandører både før og etter kontraktsinngåelse. Dette gjenspeiles i våre anskaffelsesdokumenter, der kontraktsvilkårene stiller spesifikke krav til leverandørene for å sikre at bærekraft er en integrert del av leverandørforholdet.

For å sikre forståelse og etterlevelse av disse kravene, gjennomfører vi forberedende dialoger og leverandørmøter, hvor vi informerer og veileder om våre forventninger. Etter kontraktsinngåelse følger vi opp leverandørene gjennom rapportering, revisjoner og kontinuerlig dialog. I tillegg gjennomfører vi aktsomhetsvurderinger for å identifisere og håndtere risiko for negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Ved indikasjoner på brudd eller uakseptable forhold tar vi umiddelbare grep for å undersøke og adressere problemene, enten gjennom tett oppfølging av leverandøren eller ved justering av kontraktsvilkår. Gjennom en kombinasjon av klare krav, dialog og systematisk risikovurdering sikrer vi at bærekraft og ansvarlighet forblir en tydelig og integrert del av vår leverandørkjede.

1.D.2 Hvordan jobbes det med å ivareta prinsipperklæringen?

Bybanen AS jobber aktivt for å etterleve prinsipperklæringen fra Etisk handel Norge, både gjennom kontraktsvilkår og gjennom interne prosesser for ansvarlig forretningspraksis. Nåværende kontraktsvilkår dekker flere av kravene i del 3. Vi har som mål å utvikle en mer helhetlig policy og retningslinjer for leverandører, slik at flere av prinsipperklæringens temaer blir ytterligere ivaretatt.

1.E Erfaringer og endringer

1.E.1 Hvilke erfaringer har virksomheten gjort seg om arbeidet med bærekraftig forretningspraksis i anskaffelser under rapporteringsåret, og hva har endret seg som et resultat av dette?

Bybanen AS har i rapporteringsåret implementert kravet om at minimum 30 % av vektingen i alle offentlige anskaffelser skal knyttes til miljø. Dette har styrket vårt fokus på bærekraftige innkjøp ytterligere og bidratt til at miljøhensyn får en tydeligere plass i vurderingen av leverandører og tilbud. Samtidig har vi erfart at innføringen av dette kravet har vært utfordrende. Etter ett år med erfaring har vi sett en gradvis forbedring i vår tilnærming, og vi opparbeider stadig mer kunnskap om hvordan vi best kan anvende miljøvektingen på en effektiv og balansert måte. Våre rutiner og praksiser for bærekraftige anskaffelser er godt etablert, og vi arbeider systematisk for å sikre at våre leverandører etterlever våre krav innen miljø, menneskerettigheter og ansvarlig forretningspraksis.

Vår oppfølging av leverandører i utlandet har ikke avdekket konkrete funn av alvorlige avvik, men vi har erfart at enkelte leverandører i første omgang ikke har gitt tilfredsstillende svar i rapporteringsskjemaene. Dette har krevd ytterligere dialog og oppfølgingsprosesser for å sikre at leverandør forstår og etterlever våre krav. Erfaringen har vist oss at tett og kontinuerlig kommunikasjon er viktig for å skape en bedre forståelse av våre forventninger og bidra til forbedringer i leverandørkjeden. Som en naturlig del av denne prosessen har vi styrket vår kompetanse på leverandøroppfølging, særlig når det gjelder risikovurderinger og dialog med internasjonale aktører.

Vi vil fortsette arbeidet med å utvikle vår tilnærming til bærekraftige anskaffelser, blant annet gjennom videreutvikling av rapporteringsverktøy og kompetansebygging internt, samtidig som vi opprettholder dialog med våre leverandører for å jobbe for en bærekraftig verdikjede.

2

Fastsette fokus for rapporten

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø

Kartlegging handler om å identifisere virksomhetens risiko for, og faktiske negative påvirkning eller skade på, mennesker, dyr, samfunn og miljø i leverandørkjeden.

For offentlig sektor vil det være vesentlig å foreta denne type kartlegging i flere faser av en anskaffelsesprosess. Først overordnet i planleggingsfasen og deretter i konkurransegjennomføringen. Virksomheten må i planleggingsfasen tilegne seg overordnet kunnskap om risikobildet for de aktuelle produkter/tjenester som inngår i anskaffelsen. Deretter, ut fra grad av risiko, tilpasse videre dialog, krav, kriterier og oppfølging mot aktuelle tilbydere/leverandører (konkurransegjennomføring).

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø må også inngå i kontraktsoppfølgingen for å redusere og forebygge risiko for menneske, dyr, samfunn og miljø. Det handler om å først danne seg et overordnet risikobilde, for så å prioritere mest vesentlige risikoområder for grundigere kartlegging og håndtering av funn. Hvordan virksomheten er involvert i eventuell negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, er sentralt for å avgjøre riktig respons og tiltak. Involvering av tilbydere/leverandører er sentralt i kartleggingsarbeidet, så vel som i tiltak for å håndtere utfordringene på en god måte.

2.A Kartlegging og prioritering

2.A.1 Risikokartlegging

For å identifisere risiko for brudd på menneskerettigheter, dyrevelferd, samfunnsansvar og miljøpåvirkning i leverandørkjeden, benytter Bybanen AS primært DFØ (Direktoratet for forvaltning og økonomistyring) sin høyrisikolisten. Denne viser produktkategorier med høy risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden. Vi har også lagt til grunn Transparency International Corruption Perceptions Index (CPI) hvilket viser en rangering av 180 land etter nivået på opplevd korrupsjon i offentlig sektor,

Bybanen AS har lange og komplekse leverandørkjeder. For en mer detaljert risikokartlegging har vi brukt disse kildene for å få en oversikt over hvem de største leverandørene er. Basert på kartleggingen har vi selektert ut leverandører hvor vi mener risikoen for brudd på menneskerettigheter er høyest og der Bybanen AS har størst mulighet til å påvirke. Dette er gjort ved å vurdere leverandører vi har de største anskaffelsene med, kombinert med risikoprofilen til de aktuelle produktkategoriene og produksjonslandene.

Videre risikokartlegging skjer gjennom dialog med leverandører, oppfølgingsmøter og revisjoner, hvor vi kontinuerlig vurderer risiko knyttet til arbeidsforhold, miljøpåvirkning og etiske retningslinjer i leverandørkjeden.

Vi har satt oss som mål i 2025 om å utføre en dypgående risikokartlegging utover første ledd ved bruk av et risikokartleggingsverktøy.

2.A.2 Etiske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

1

I hvilke type anskaffelser	
Ant. leverandører på avtalen	
Anvendt som kvalifikasjonskrav	
Anvendt ved tildeling av kontrakt	
Anvendt som kontraktsvilkår	

Bybanen AS stiller etiske og sosiale krav i anskaffelsesprosessen basert på anskaffelsens verdi og relevans. For anskaffelser over 500 000 kroner stilles det alltid slike krav, samtidig som de også inkluderes i standardkontrakter for anskaffelser over 100 000 kroner, avhengig av risiko og type leveranse. I tilfeller der anskaffelsen eksempelvis berører områder som avfallshåndtering eller materialbruk kan det også stilles spesifikke krav, selv ved lavere kontraktsverdier. I 2024 er det benyttet sosiale krav i minst 7 kontrakter. Foreløpig anvender vi primært slike krav gjennom kontraktsvilkår. Bybanen AS har ikke benyttet sosiale eller etiske krav som kvalifikasjonskrav, men anerkjenner at det i enkelte tilfeller, særlig ved høy risiko, kan være aktuelt å vurdere dette. Dette er noe vi vil se nærmere på dersom det vurderes som hensiktsmessig for å sikre at leverandøren har nødvendig kapasitet og systemer til å etterleve kravene.

PRIORITERT NEGATIV PÅVIRKNING/SKADE FOR MENNESKER, SAMFUNN OG MILJØ

Å prioritere en eller flere risikoområder på bakgrunn av alvorlighetsgrad, betyr ikke at noen risiko er viktigere enn andre, eller at virksomheter ikke gjør noen med annen risiko, men at det som har størst negativ påvirkning

prioriteres først. Kartlegging og prioritering er en kontinuerlig prosess.

2.A.3 List opp virksomhetens prioriterte risiko for negativ påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Entreprenørtjeneste, bygg og anlegg Norge	Fagorganisering og kollektive forhandlinger Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelsesforhold Miljø	
Bygg og anlegg	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Diskriminering Brutal behandling Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelsesforhold Korrupsjon Materialbruk	
IKT-anskaffelser	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Diskriminering Lønn Arbeidstid Regulære ansettelsesforhold Marginaliserte befolkningsgrupper Miljø Korrupsjon	

Biler og andre kjøretøy	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Brutal behandling Helse, miljø og sikkerhet Arbeidstid Miljø	
-------------------------	--	--

BEGRUNNELSE FOR HVORFOR DISSE UTFORDRINGENE ER PRIORITERT SOM MEST VESENTLIGE FOR MENNESKER, SAMFUNN OG MILJØ

2.A.4 Beskriv prioriterte risikoområder og bakgrunn for prioriteringen av disse. Beskriv hvordan informasjon ble hentet inn, hvilke kilder som er benyttet og hvilke interessenter som er involvert/dere har snakket med. Beskriv videre også om det er identifisert områder eller tema hvor det er manglende informasjon for å danne seg et helhetlig bilde, og hvordan dere planlegger å gå frem for å få mer informasjon/håndtere dette.

Kategorier fra DFØ sin høyrisikoliste:

1. Entreprenørtjeneste bygg og anlegg Norge

Risiko: HMS-brudd, lønnsdumping, brudd på arbeidstidsbestemmelser.

Begrunnelse: Bybanen AS benytter entreprenørtjenester i vedlikehold og teknisk drift. Bygg- og anleggsbransjen i Norge er dokumentert utsatt for utfordringer knyttet til sosial dumping, mangelfulle arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet, særlig ved bruk av underentreprenører og utenlandsk arbeidskraft.

1. Bygg og anlegg

Risiko: Høy risiko for menneskerettighetsbrudd, særlig i utvinning og produksjon av metaller.

Begrunnelse: Bybanen AS bruker store mengder metall og elektroniske komponenter i skinnegang, kontaktledninger og signalsystemer. Produksjon av disse materialene skjer ofte i høyrisikoland med svak regulering. Risikoen er størst nedover i leverandørkjeden, hvor råvarer utvinnes og bearbeides. Leverandørkjedene er komplekse og fragmenterte over hele verden.

2. IKT-produkter

Risiko: Høy risiko knyttet til produksjon av komponenter, bruk av konfliktmineraler og arbeidsforhold i leverandørkjeden.

Begrunnelse: Bybanen AS benytter signal- og telesystemer både langs infrastruktur og i administrativ drift. IKT-bransjen er kjent for utfordringer med tvangsarbeid, lave lønninger og miljøbelastning i produksjonsprosessen. Brudd på menneskerettigheter er høy i hele leverandørkjeden i IKT- og elektronikkbransjen.

3. Biler og andre kjøretøy

Risiko: Total risiko for brudd på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter i bilindustrien anses som høy. Dette er i hovedsak knyttet til utvinning av råvarer, materialproduksjon og produksjon av mindre komponenter.

Begrunnelse: Bybanen AS er avhengig av service- og beredskapskjøretøy for drift og vedlikehold. Bilindustrien har dokumenterte utfordringer med arbeidsforhold i utvinning og produksjon.

Bybanen AS innhenter informasjon om risiko i leverandørkjeden gjennom en kombinasjon av leverandørdialog, egenrapportering og samarbeid med andre aktører. Vi etterspør informasjon om arbeidsforhold fra leverandørene våre og følger opp gjennom revisjoner og møter der det er nødvendig for å kontrollere at våre krav etterleves. Det er utfordrende å oppnå innsikt i hele leverandørkjeden, særlig i underleverandørledd. For å håndtere dette jobber vi med å styrke rapporteringen for leverandører og forbedre metodikken for kartlegging.

Kilde: <https://anskaffelser.no/berekraftige-anskaffingar/menneskerettigheter/hoyrisikolisten>

3

Håndtering av prioritert påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere handler om å håndtere funn fra kartleggingen på en god måte.

For offentlig sektor vil kartleggingen bl.a. innebefatte å benytte informasjon, kunnskap og dokumentasjon som leverandør innehar. Leverandør skal inneha oversikt over bl.a. risiko på land- og sektornivå og kunnskap om hvordan prioritere basert på mest vesentlig negativ påvirkning mennesker, dyr, samfunn og miljø. Dog må virksomheten selv gjøre sine innledende vurderinger på risiko og prioritering av dette.

Virksomhetens mest vesentlige negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø prioriteres først. Dette betyr ikke at annen risiko er uvesentlig eller at det ikke håndteres. Hvordan virksomheten er involvert, er sentralt for å treffe riktige tiltak. Faktisk negativ påvirkning/skade som virksomheten forårsaker eller bidrar til må stanses, forebygges og reduseres.

Virksomheter som er direkte forbundet med negativ påvirkning må bruke sin innflytelse til å få forretningsforbindelser (f.eks. leverandører) til å stanse, forebygge og redusere dette. Dette innebærer å utvikle og iverksettes planer og rutiner for å håndtere risiko, og kan kreve endringer i egne strategier, policyer og styringssystemer. Virksomheters vellykkede håndtering av negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø er et avgjørende bidrag til FNs bærekraftsmål.

3.A Stans, forebygg eller reduser (planlegging, gjennomføring og oppfølging)

3.A.1 Legg til mål, status på fremdrift, og beskriv tiltak dere har iverksatt for å håndtere virksomhetens prioriterte negative påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

	Entreprenørtjeneste, bygg og anlegg Norge
Overordnet mål :	Forhindre at denne type tjenester bryter med HMS, lønn, arbeidstid og midlertidige ansettelser
Status :	Oppfølging av norsk leverandør pågående Revisjon av norsk leverandør gjennomført
Mål i rapporteringsåret :	Styrke oppfølgingen av leverandører og undersøke hvordan arbeidsforhold følges opp i praksis

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Vi har fulgt opp en norsk leverandør basert på tidligere indikasjoner i vår rapportering og leverandørdialog. Formålet var å få bedre bilde av leverandørens praksis. I tillegg har vi gjennomført en revisjon av en annen norsk leverandør innen bygg og anlegg, der vi undersøkte etterlevelse av krav knyttet til HMS og anstendige arbeidsforhold. Revisjonen avdekket flere forbedringsområder, særlig innen systematiske risikovurderinger, rapportering av uønskede hendelser og dokumentasjon og sporbarhet i utførelse av arbeid. Oppfølging er satt i gang gjennom dialog og krav om forbedringer.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Gjennom den påfølgende oppfølgingen har vi iverksatt tiltak for å sikre forbedringer på disse områdene. Som et resultat av tiltakene forventer vi at leverandøren får økt bevissthet og bedre etterlevelse av sikkerhetsrutiner. Risikovurderinger vil gjennomføres mer systematisk, noe som reduserer risikoen for uønskede hendelser. I tillegg vil en forbedret rapporteringspraksis sikre at slike hendelser fanges opp og håndteres i tråd med etablerte prosedyrer. Strukturerte dokumentasjonsrutiner vil også gi økt transparens i gjennomføring og oppfølging av arbeidet.

Basert på oppfølging av en norsk leverandør er det ikke identifisert faktisk negative konsekvenser i dette risikoområdet. Ved revisjon av en annen norsk leverandør ble det identifisert enkelte mindre funn, som omtales nærmere i punkt 4.A.3. Disse er vurdert til lav alvorlighetsgrad og følges opp i tråd med interne rutiner. I kommende periode vil vi vurdere hvordan innsikt fra leverandørene kan benyttes til å styrke oppfølgingen av HMS og arbeidsforhold i entreprenørbaserte leveranser.

	Bygg og anlegg
Overordnet mål :	Bidra til forbedrede arbeidsforhold og ansvarlig praksis hos leverandører og underleverandører av elektroniske komponenter og infrastruktur
Status :	Pågående, kartlegging
Mål i rapporteringsåret :	Innhente dypere innsikt i hvordan sentrale leverandører jobber med arbeidsforhold og etiske retningslinjer og vurdere behov for videre oppfølging

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Vi har etterspurt mer informasjon fra leverandør der dokumentasjonen har vært mangelfull. Vi planlegger en kartlegging av leverandørkjeden utover første ledd for å identifisere risiko i leverandørkjeden.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Vi forventer bedre innsikt i leverandørenes praksis og tiltak knyttet til etiske retningslinjer, samt økt åpenhet i tidligere ledd av leverandørkjeden. Erfaringene vil brukes videre i prioritering og oppfølging av risikoutsatte leverandører og produktområder.

Det er ikke avdekket brudd på menneskerettigheter eller etiske krav hos leverandørene som er fulgt opp i dette risikoområdet. Kartleggingen har gitt økt innsikt i policyer og praksis. I kommende rapporteringsår vil vi vurdere hvordan vi kan forbedre vår metodikk for kartlegging og oppfølging av leverandørkjeder innenfor bygg- og anleggsanskaffelser.

	IKT-anskaffelser
Overordnet mål :	Styrke Bybanen AS sin evne til å identifisere og håndtere menneskerettighetsrisiko i IKT-anskaffelser, med mål om å fremme ansvarlig forretningspraksis
Status :	Pågående kartlegging
Mål i rapporteringsåret :	Forbedre oppfølgingen av menneskerettighetsrisiko i IKT-anskaffelser gjennom økt leverandørdialog, innhenting av dokumentasjon og vurdering av praksis i leverandørkjeden

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Bybanen AS har i 2024 fulgt opp en sentral IKT-leverandør for å få bedre innsikt i hvordan de arbeider med menneskerettigheter og etisk risikohåndtering i leverandørkjeden. Vi etterspurte utfyllende informasjon knyttet til deres tilnærming og oppfølging av krav til arbeidsforhold, varsling, antikorrupsjon og leverandøroppfølging. Formålet har vært å vurdere i hvilken grad leverandøren har etablert systemer og rutiner som kan redusere risiko for negativ påvirkning i verdikjeden, og hvordan dette følges opp i praksis.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Oppfølgingen har gitt økt forståelse for hvordan leverandøren jobber med menneskerettighetsrisiko og etisk ansvar i leverandørkjeden. Vi forventer at dette vil bidra til større transparens, tydeligere dokumentasjon og mer systematisk risikohåndtering hos leverandørene vi følger opp.

Basert på dialog og innhentet dokumentasjon fra leverandøren er det ikke dokumentert faktiske brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Det er et mål å styrke innsikten i risikoutsatte ledd i verdikjeden ved IKT-anskaffelser og vi vil i kommende periode se nærmere på hvordan dette kan integreres bedre i vår oppfølging.

	Biler og andre kjøretøy
Overordnet mål :	Synliggjøre risiko for menneskerettighetsbrudd i verdikjeden for kjøretøy, og bidra til ansvarlig innkjøpspraksis
Status :	Ikke prioritert
Mål i rapporteringsåret :	Ingen mål eller tiltak er satt i 2024, da ressursene har vært rettet mot oppfølging av andre risikoområder

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Ingen tiltak er iverksatt i rapporteringsåret. Risikoen ble identifisert i tidligere kartlegging og vurderes fortsatt som relevant, men har ikke vært prioritert for oppfølging i 2024.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Ingen konkrete resultater er forventet for denne risikokategorien i 2024

ANDRE TILTAK FOR Å HÅNDTERE NEGATIV PÅVIRKNING

Beskriv virksomhetens generelle tiltak for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning knyttet til anskaffelser, også i leverandørkjeden.

3.B.1 Reduksjon av natur- og miljøpåvirkning

Bybanen AS arbeider aktivt for å minimere miljøpåvirkningen i alle ledd av våre anskaffelser. Vi vurderer miljøbelastningen ved innkjøp og jobber med at behovet for anskaffelsen er godt begrunnet. Der det er mulig, prioriterer vi gjenbruk og omdisponering av materiell fremfor nye innkjøp for å redusere ressursbruk og avfall. Fra 2024 er klima- og miljøhensyn blitt en enda mer sentral del av offentlige anskaffelser, med et krav om at slike hensyn skal vektlegges med minst 30%. Dette er en integrert del av vår anskaffelsesstrategi og bidrar til å fremme mer bærekraftige løsninger i våre prosjekter og drift. I tillegg til å redusere den samlede miljøbelastningen fra anskaffelser, har vi også et mål om å minimere negative effekter knyttet til drift og vedlikehold. For eksempel gjennomfører vi risikovurderinger av kjemikalier som benyttes i vedlikehold av infrastruktur for å sikre at vi velger alternativer med minst mulig miljøpåvirkning. Vi arbeider kontinuerlig med å finne mer bærekraftige løsninger der det er mulig, enten det gjelder materialbruk, energiforbruk eller kjemikaliehåndtering.

3.B.2 Reduksjon av klimagassutslipp

Bybanen AS drives på strøm og utgjør et viktig miljøtiltak ved å tilby et attraktivt alternativ til privatbilisme. En fullsatt bybane erstatter omtrent 200 biler på veiene, og med over 25 millioner passasjerer i 2024 bidrar vi betydelig til å redusere transportrelaterte utslipp. For å sikre en helhetlig oversikt over våre utslipp har vi i flere år utarbeidet klimaregnskap, noe som gir et grunnlag for målrettede tiltak. Bybanen AS er en del av Vestland fylkeskommunes mål om å oppnå netto nullutslipp innen 2030. Som et offentlig eid selskap har vi et ansvar for å bidra til denne overgangen, og vi jobber aktivt for at klima og miljø skal være en integrert del av vår drift og våre anskaffelser. Dette innebærer en helhetlig tilnærming til utslippsreduksjon, der vi kontinuerlig søker mer bærekraftige løsninger både i kollektivtransporten vi tilbyr og i verdikjeden vi er en del av. Et viktig tiltak i denne sammenhengen er gradvis utskifting av våre servicekjøretøy til elektriske alternativer der det er mulig. I tillegg jobber vi kontinuerlig med å optimalisere drift og energiforbruk, og vi søker aktivt etter mer energieffektive løsninger i både infrastruktur og driftsprosesser for å minimere vårt avtrykk. For å styrke dette arbeidet ytterligere, er vi i ferd med å etablere en intern bærekraftsgruppe som vil jobbe systematisk med å identifisere og gjennomføre tiltak som kan bidra til ytterligere utslippsreduksjon.

Mer informasjon om våre klimagassutslipp og klimaregnskap finnes i Bærekraftsrapporten for 2023, som er tilgjengelig på side 33. https://www.bybanen.no/wp-content/uploads/2024/10/Baerekraftsrapport_2023_oppslag.pdf

3.B.3 Tilpasning av egen innkjøpspraksis (sourcing)

Vi følger etablerte rutiner og prosedyrer for innkjøp for å sikre en ansvarlig og bærekraftig anskaffelsespraksis. Som en offentlig aktør er vår innkjøpspraksis strengt regulert og vi operer innenfor rammene for offentlige anskaffelser. Dette bidrar til prosesser som er grundige, transparente og rettferdige. Bybanen AS forvalter kritisk infrastruktur og har behov for spesialiserte beredskapskjøretøy og tekniske systemer. Markedet for slike produkter er ikke alltid modent, og derfor er det avgjørende å opprettholde god leverandørdialog for å finne de beste løsningene. Vi må balansere strenge krav til bærekraft og kvalitet med konkurransehensyn for å sikre at leverandørene kan delta i anbudene.

Gjennom markedsdialog beskriver vi behov og gir leverandørene informasjon i god tid før konkurranser kunngjøres. Dette bidrar til økt forutsigbarhet og reduserer press på produksjon og levering. Vi benytter også fleksibiliteten i regelverket for forsyningssektoren og inngår rammeavtaler med lang varighet, opptil åtte år inkludert opsjoner, for å legge til rette for langsiktige samarbeid med leverandører. Videre stiller vi normalt ikke krav til faste leveringstider, men bruker dette som tildelingskriterium der det er relevant, for eksempel i kjøretøysanskaffelser. På den måten ivaretas leverandørenes kapasitet uten at det stilles urimelige krav. I enkelte avtaler der det er behov for beredskap og rask responstid, som innen drift og vedlikehold av infrastruktur, stilles det særskilte krav til utrykningstid. Disse er begrunnet i behovet for å sikre samfunnskritisk infrastruktur og kontinuerlig drift av Bybanen.

3.B.4 Valg av produkter og sertifiseringer

Bybanen AS arbeider systematisk for å sikre en bærekraftig innkjøpspraksis som både ivaretar miljøhensyn og sikrer gode arbeidsforhold i leverandørkjeden. Gjennom våre anskaffelser legger vi vekt på løsninger som reduserer miljøbelastning, samtidig som vi opprettholder en balansert tilnærming til konkurranse og markedets modenhet.

I våre kravspesifikasjoner stiller vi tydelige miljøkrav til produkter og tjenester, samt krav til leverandørenes miljøledelse. Vi anerkjenner at ikke alle leverandører nødvendigvis har formelle miljøsertifiseringer, men kan likevel ha gode og effektive miljøstyringsrutiner. Derfor åpner vi i enkelte tilfeller for at leverandører kan oppfylle krav om sertifisering i løpet av kontraktsperioden, slik at vi bidrar til gradvis forbedring av miljøstandarden i markedet. Vi har blitt stadig mer bevisste på viktigheten av å kreve miljøvennlige alternativer, og dette reflekteres i våre entreprenøravtaler. Leverandører forplikter seg til å velge produkter av høy kvalitet, bruke maskiner som er godt vedlikeholdt og sikre at det ikke forekommer oljelekkasjer eller annen forurensning. I tillegg stiller vi krav til utstyret og produktene leverandørene anskaffer på våre vegne.

3.B.5 Støtte aktivt opp om fri fagorganisering og kollektive forhandlinger, eller der lovverket ikke tillater dette, støtte aktivt opp om andre former for demokratisk valgt arbeiderrepresentasjon

Internt har Bybanen AS en aktiv dialog med fagforeninger og tilrettelegger for foreningsfrihet for alle ansatte. Vi har to fagforeninger representert i bedriften, , samt én representant som forhandles for via en fagforening i Vestland fylkeskommune. Bybanen AS har regelmessige møter med de aktuelle fagforeningene og drøfter saker etter behov. Som medlem av Samfunnsbedriftene er vi underlagt hovedtariffavtalen, noe som sikrer at våre ansatte har kollektive forhandlingsrettigheter. I henhold til forskrift om lønn- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter skal leverandører respektere grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Dette innebærer at leverandørene skal ha rutiner for å sikre etterlevelse av disse prinsippene i egen virksomhet og i leverandørkjeden.

I 2025 har vi som mål å videreutvikle våre policyer og retningslinjer for leverandøroppfølging, og temaer som fagorganisering og kollektive forhandlinger vil inngå som en del av dette.

3.B.6 Bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser i egen virksomhet og leverandørkjeden

Bybanen AS har nulltoleranse for korrupsjon i enhver form, både i egen virksomhet og overholder gjeldende nasjonal og internasjonal antikorrupsjonslovgivning og arbeider kontinuerlig for å sikre at vår virksomhet drives på en åpen, transparent og etisk forsvarlig måte. Vi har interne retningslinjer for hvordan ansatte skal håndtere potensielle interessekonflikter, gaver og representasjon for å forebygge situasjoner som kan svekke tilliten til våre prosesser. Vi stiller krav til etisk forretningsførsel i våre kontrakter og forventer at leverandører har egne rutiner for å forhindre korrupsjon, bestikkelser og økonomiske misligheter. Selv om Bybanen AS ikke har spesifikke tiltak rettet direkte mot korrupsjonsbekjempelse i leverandørkjeden, ligger dette implisitt i våre generelle krav til ansvarlig forretningspraksis. Vi krever at leverandører overholder gjeldende antikorrupsjonslover og følger prinsippene for god forretningsetikk. Videre vurderer vi muligheter for å styrke oppfølgingen av dette i fremtidige anskaffelser og kontraktsoppfølginger.

I 2025 har vi som mål å videreutvikle våre policyer og retningslinjer for leverandøroppfølging, og temaer som korrupsjon og bestikkelser vil inngå som en del av dette.

3.B.7 Annen relevant informasjon for hvordan dere arbeider med å redusere, forhindre og håndtere negativ innvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

For en mer omfattende oversikt over hvordan Bybanen AS jobber med å redusere og håndtere negativ innvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, viser vi til vår bærekraftsrapport, hvor dette arbeidet er beskrevet ytterligere.

Bærekraftsrapport 2023: https://www.bybanen.no/wp-content/uploads/2024/10/Baerekraftsrapport_2023_oppslag.pdf

4

Overvåking av gjennomføring og resultater

Overvåkning av gjennomføring og resultater handler om å måle effekten av systematikken og eget arbeid i hvert trinn i aktsomhetsvurderingene, og viser hvorvidt virksomheten gjør gode aktsomhetsvurderinger ved anskaffelser og i kontraktsoppfølging.

Virksomheten må ha systematikk og rutiner på plass for å kunne fange opp og kritisk vurdere egne konklusjoner, prioriteringer og tiltak som er gjort som en del av aktsomhetsvurderinger. Eksempelvis: Er kartlegging og prioritering av mest negativ påvirkning gjort på en faglig god og troverdig måte, og som reflekterer de faktiske forholdene? Virker tiltakene for å stanse, forebygge og/eller redusere virksomhetens negative påvirkning/skade etter hensikten? Er skade gjenopprettet der det er relevant? Dette kan gjelde tiltak virksomheten gjør selv og som utføres av eller i samarbeid med andre (f.eks leverandører).

Erfaringene virksomheten gjør seg med arbeidet med aktsomhetsvurderinger ved anskaffelser og i kontraktsoppfølging brukes for å forbedre prosesser og resultater i fremtiden.

4.A Overvåke og evaluere (oppfølging)

4.A.1 Beskriv hvem som har ansvar for å overvåke effekten av tiltak iverksatt for å håndtere virksomhetens vesentlige risiko for skade/negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø i forbindelse med anskaffelser, og hvordan overvåkingen gjennomføres i praksis.

Ansvar for overvåkning av tiltak for å håndtere vesentlig risiko i anskaffelser er fordelt på flere funksjoner i Bybanen AS. Bærekraftsansvarlig har det operative ansvaret for oppfølging av åpenhetsloven, gjennomføring av aktsomhetsvurderinger og oppfølging av sosiale og miljømessige krav i kontrakter. Avdeling for sikkerhet og teknikk har ansvar for revisjoner og for å følge opp avvik knyttet til sikkerhetsrutiner og risikovurderinger hos leverandører. Juridisk avdeling har ansvar for utforming og forankring av kontraktskrav og følger opp etterlevelse i anskaffelsesprosesser. Overvåkingen gjennomføres gjennom oppfølgingsmøter, leverandørdialog og revisjoner. Når det blir avdekket avvik eller risiko, etterspør vi dokumentasjon fra leverandøren som viser at tiltak er iverksatt, for eksempel i form av oppdatert rutine, nye prosedyrer eller bekreftelse på gjennomført opplæring. Det er bærekraftsansvarlig eller annen relevant fagfunksjon som vurderer om dokumentasjonen er tilfredsstillende og om risikoen anses som redusert. Hvis vi vurderer at tiltaket er gjennomført og hensikten er oppnådd, registreres tiltaket som lukket.

I tilfeller hvor det fortsatt er usikkerhet rundt effekten, kan vi be om ytterligere informasjon, følge opp med ny dialog, eller vurdere ny revisjon. Vi har per i dag ikke et formalisert evalueringssystem, men vurderer effekten av tiltak løpende, basert på informasjonen som foreligger og dialogen med leverandøren.

4.A.2 Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsoppfølging knyttet til bærekraft, inkludert etiske- og sosiale krav, i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

I rapporteringsåret har Bybanen AS gjennomført kontraktsoppfølging knyttet til bærekraft og etiske- og sosiale krav for fire leverandører.

Dette inkluderer:

1. Leverandører av kontaktledning og komponenter
2. Leverandør av signal- og telesystemer
3. To leverandører innen bygg og anlegg

Oppfølgingen har inkludert revisjoner og dokumentasjonskrav for å følge opp at leverandører etterlever Bybanen As sine standarder for ansvarlige anskaffelser.

4.A.3 Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kravene hos aktører i leverandørkjeden? Faktiske negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø omfattes. Manglende åpenhet om leverandørkjede og manglende bærekraftspolicy kan også være vanlige avvik. Hvis ja: Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

Type avvik (barnearbeid, HMS, lønn, arbeidstid etc)	Bybanen AS har gjennom revisjon av en leverandør avdekket enkelte avvik knyttet til helse, miljø og sikkerhet (HMS). Revisjonen avdekket noen forbedringsområder knyttet til systematikk i sikkerhetsvurderinger, risikovurderinger og dokumentasjon av utført arbeid. Selv om det ikke ble avdekket alvorlige avvik, har Bybanen AS tatt initiativ til å styrke leverandørens praksis på disse områdene.
Hvor i leverandørkjeden?	Første ledd
Tiltak iverksatt for å rette avvik	Som en oppfølging er det satt inn tiltak for å sikre bedre rutiner og etterlevelse av HMS-krav. Leverandøren har blitt bedt om å utarbeide en tiltaksplan for å styrke systematiske sikkerhetsvurderinger og dokumentasjonsrutiner. Det er gjennomført ekstra oppfølgingsmøter for å sikre at relevante risikovurderinger og sikkerhetsanalyser blir utført i henhold til kravene. I tillegg er kontraktsoppfølgingen styrket for å sikre at uønskede hendelser blir rapportert og håndtert i tråd med gjeldende prosedyrer. Bybanen AS vil fortsette å følge opp dette arbeidet gjennom dialog og løpende evaluering, med mål om å sikre kontinuerlig forbedring og etterlevelse av våre krav til helse, miljø og sikkerhet.
Status	

Type avvik (barnearbeid, HMS, lønn, arbeidstid etc)	Bybanen AS jobber kontinuerlig med å sikre at helse, miljø og sikkerhet (HMS) ivaretas i alle deler av virksomheten. I løpet av rapporteringsåret har det blitt registrert flere avvik i kvalitetssystemet vårt med ulik alvorlighetsgrad. I denne rapporten løftes frem et utvalg som er vurdert som særlig relevant for drift og arbeidsforhold. Disse inkluderer utfordringer relatert til bemanning og organisering under ekstreme værforhold, tekniske forhold knyttet til ventilasjon og kjemikaliehåndtering, samt høye radonnivå i enkelte arbeidsområder.
Hvor i leverandørkjeden?	Egen virksomhet
Tiltak iverksatt for å rette avvik	For å forbedre beredskapen ved ekstreme værforhold er det nå innført en beredskapsplan med tilhørende tiltakskort. Videre er ventilasjons- og kjemikaliehåndteringen styrket gjennom installasjon av nye kjemikalieskap med korrekt ventilasjon. Når det gjelder identifiserte vedlikeholdsbehov i tunneler grunnet radonverdier, pågår det en kartlegging med tilhørende tiltaksplan for å sikre nødvendige forbedringer.
Status	

A man with glasses and a light blue shirt is looking down at a tablet computer. He is in a warehouse or office environment with high ceilings and industrial shelving in the background. The image is split into two parts: the top part shows the man's face and upper body, and the bottom part shows his hands holding the tablet over a desk with a keyboard and papers.

5

Kommunikasjon av hvordan negativ påvirkning/skade er håndtert

Forutsetningen for god ekstern kommunikasjon om arbeidet knyttet til virksomheters aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis er at den bygger på konkrete aktiviteter og resultater. Det vil si ekstern kommunikasjon av policyer, strategier, retningslinjer, prosesser og aktiviteter knyttet til å identifisere og håndtere virksomhetens faktiske og potensielle negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, inkludert funn og effekt og resultater av tiltakene/aktivitetene.

5.A Kommunisere eksternt (oppfølging)

5.A.1 Beskriv hvordan virksomheten kommuniserer offentlig rundt eget arbeid med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser, kartlegging og håndtering av negativ påvirkning/skade

Bybanen AS anerkjenner viktigheten av åpenhet i arbeidet med aktsomhetsvurderinger og kommuniserer om dette på flere måter. Vi har publisert en offentlig tilgjengelig mal som beskriver hvordan vi arbeider med ansvarlige innkjøp, i tråd med OECDs retningslinjer for aktsomhetsvurderinger.

Denne rapporten til Etisk handel Norge er en viktig del av vår offentlige kommunikasjon, og vil bli publisert i sin helhet på våre nettsider. Rapporten beskriver både tiltak og utfordringer i arbeidet med å identifisere, forebygge og håndtere negativ påvirkning knyttet til menneskerettigheter, miljø og samfunn i våre anskaffelser.

I tillegg rapporterer vi årlig om vårt bærekraftsarbeid, der vi deler informasjon om klimautslipp, sosiale forhold og øvrige forpliktelser, inkludert arbeid med aktsomhetsvurderinger. Link til bærekraftsrapport:

https://www.bybanen.no/wp-content/uploads/2024/10/Baerekraftsrapport_2023_oppslag.pdf

Vi deltar også i relevante fagfora og samarbeid med andre offentlige aktører, hvor vi er åpne om våre erfaringer og diskuterer utfordringer i arbeidet med ansvarlige anskaffelser.

6

Gjenoppretting der dette er påkrevd

Når en virksomhet har identifisert at den har forårsaket eller bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn eller miljø, håndteres skaden gjennom å sørge for eller samarbeide om gjenoppretting.

Gjenoppretting kan innebære økonomisk erstatning eller kompensasjon, en offentlig beklagelse, eller at skaden på annet vis rettes opp. Det handler også om å sørge for, eller samarbeide om, tilgang til klageordninger for arbeidere og/eller lokalsamfunn slik at de kan få sin sak hørt og håndtert. Ved inngåelse av leverandørkontrakter, hvor det viser seg at leverandøren, enten direkte eller indirekte, har bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø, forventes det at også oppdragsgiver bidrar til gjenoppretting. Grad av bidrag til gjenoppretting fra oppdragsgiver kan i denne sammenheng variere. I mange tilfeller vil den mest aktuelle handlingen være, som et minimum, å påse at leverandør utfører sin plikt til å bidra til gjenoppretting videre i leverandørkjeden. (Kontraktsoppfølging på pkt. 2.6 i kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden, utarbeidet av DFØ og EHN).

6.A Gjenoppretting

6.A.1 Beskriv virksomhetens strategi/policy for gjenoppretting ved negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø

Bybanen AS arbeider etter prinsipper for ansvarlige anskaffelser som legger til grunn respekt for menneskerettigheter, arbeidsforhold, miljø og samfunnsansvar. Vi stiller krav til at våre leverandører etterlever internasjonale standarder som ILO-konvensjoner, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og nasjonal lovgivning i produksjonsland. Disse kravene fremgår av våre kontraktsvilkår og skal videreføres i leverandørkjeden. Dersom Bybanen AS selv forårsaker eller medvirker til skade, har vi som praksis å ta ansvar for å håndtere situasjonen, stanse og begrense skaden, og bidra til gjenoppretting. Ved tilfeller hvor det oppstår skade i leverandørkjeden, forventer vi at leverandøren tar ansvar. Hvis det ikke skjer, vurderer vi hvordan vi best kan bidra til forbedring, for eksempel gjennom oppfølging, krav om tiltak eller endringer i samarbeid. Selv om vi per i dag ikke har en formalisert rutine for gjenoppretting, følger vi opp slike saker gjennom dialog, erfaringsbasert vurdering og krav til forbedring der det er relevant.

6.A.2 Beskriv eventuelle tilfeller av gjenoppretting i rapporteringsperioden

Bybanen AS kjenner ikke tilfeller hvor det har vært aktuelt med gjenoppretting.

6.B Sikre tilgang til mekanismer for gjenoppretting (oppfølging)

6.B.1 Beskriv hva virksomheten gjør for å sikre at påvirkede arbeidere og lokalsamfunn i leverandørkjeden har tilgang til effektive mekanismer for gjenoppretting, når det er aktuelt

Bybanen AS stiller krav til at leverandører skal ha rutiner for å håndtere eventuelle brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. I tråd med våre kontraktsvilkår forbeholder vi oss retten til å foreslå egnede tiltak dersom våre aktsomhetsvurderinger avdekker negative konsekvenser i leverandørkjeden. Vi følger opp gjennom dialog med leverandørene og vurderer implementeringen av tiltak for å sikre at de etterleves.

Bybanen AS har interne rutiner og prosedyrer for varsling av kritikkverdige forhold internt i virksomheten, som er beskrevet i personalhåndboken. I tillegg er det utarbeidet rutiner for ekstern varsling. Varslingsordningen skal bidra til å avdekke og håndtere brudd på menneskerettigheter, etiske retningslinjer og andre kritikkverdige forhold på en trygg og forsvarlig måte.

Vi har som mål å utvikle egne retningslinjer og policy for leverandører i 2025, hvor temaet klagemekanismer vil bli omtalt.

Kontaktinformasjon:

Bybanen AS

Catharina Dang, bærekraftsansvarlig, 98625192

catharina.dang@bybanen.no